

Czy należy rozwijać turystykę w Tatrach?

Anna Ruszczyk

Scenariusz lekcji

**Poradnik metodyczny do programu nauczania geografii
dla III etapu edukacyjnego – liceum ogólnokształcącego i technikum**

opracowany w ramach projektu:

**„Tworzenie zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego
i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów
oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”**

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Redakcja merytoryczna: Lidia Grad
Redakcja językowa i korekta: Eduexpert sp. z o.o.
Projekt graficzny i projekt okładki: Eduexpert sp. z o.o.
Redakcja techniczna i skład: Eduexpert sp. z o.o.

Weryfikacja i odbiór niniejszej publikacji: Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

w ramach projektu: *Weryfikacja i odbiór zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy*

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa

ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl

Program nauczania:

Program nauczania geografii w szkole ponadpodstawowej, w zakresie podstawowym
Ciekawość w poznawaniu świata.

Temat w programie nauczania:

Rozwój turystyki i jego wpływ na środowisko przyrodnicze

Temat lekcji:

Czy należy rozwijać turystykę w Tatrach?

Grupa docelowa:

uczniowie klasy II liceum ogólnokształcące/technikum (III etap edukacyjny) zakres podstawowy

Miejsce:

pracownia geograficzna

Czas realizacji:

1 godzina dydaktyczna (45 min)

Podstawa programowa:

zakres podstawowy: XIII.5 i XII.5

Cele lekcji sformułowane w języku ucznia:

- omówisz wpływ dynamicznego rozwoju turystyki na środowisko geograficzne;
- ocenisz wpływ rozwoju turystyki (masowej i indywidualnej) na środowisko geograficzne;
- wskażesz możliwości stosowania w turystyce zasad zrównoważonego rozwoju (turystyki zrównoważonej).

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Metody nauczania:

burza mózgów, dyskusja, drzewo decyzyjne.

Formy zajęć:

praca indywidualna, w grupach, na forum klasy (wykorzystanie elementów strategii wyprzedzającej).

Propozycje metod i form pracy z uczniem ze SPE:

mapa mentalna, indywidualizacja procesu nauczania, wzmocnienia pozytywne, dodatkowe wyjaśnienia, zminimalizowanie odpowiedzi na forum klasy, angażowanie do zadań

dotatkowych – większość **uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi** (SPE) nie wymaga specjalnych metod nauczania (m.in. rozdz. 6.4 poradnika, do którego dołączono niniejszy scenariusz, zawiera wskazania w zakresie ewentualnego dostosowania sposobu realizacji zajęć edukacyjnych).

Środki dydaktyczne:

tablica interaktywna/monitor dotykowy lub tablety z dostępem do Internetu (Zintegrowana Platforma Edukacyjna, ewentualnie dane statystyczne ze stron GUS), atlasy geograficzne, mapa fizyczna świata, arkusze papieru ze schematem drzewa decyzyjnego i pisaki (tyle, ile będzie grup na lekcji).

Materiały pomocnicze:

- materiały zamieszczone na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej:
 - Przykłady wpływu turystyki na degradację środowiska przyrodniczego (dostęp 13.02.2023);
 - Pozytywne i negatywne skutki rozwoju turystyki (dostęp 13.02.2023);
 - Przykłady krajów monokultury turystycznej, dane statystyczne (dostęp 13.02.2023);
 - Jak w turystyce stosować zasady zrównoważonego rozwoju (w tym: grafika interaktywna do tego tematu i audiobook *Zrównoważony rozwój w turystyce*; dostęp 13.02.2023).

Przygotowanie do lekcji

Tydzień wcześniej nauczyciel poprosił ucznia zdolnego, aby na podstawie [grafiki interaktywnej](#) (dostęp 13.02.2023) dostępnej na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej przygotował krótką wypowiedź dla klasy (uczeń może posłużyć się w wypowiedzi podaną grafiką) na temat: Na czym polega zrównoważenie korzyści płynących dla regionu turystycznego z rozwoju turystyki zrównoważonej?

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca:

- czynności organizacyjne (sprawdzenie m.in. czy uczeń słabosłyszący reaguje na polecenia nauczyciela – czy je słyszy);
- nauczyciel przedstawia uczniom temat i cele lekcji; cele lekcji są wyświetlone na tablicy interaktywnej;
- prosi uczniów o przypomnienie, czym jest turystyka, jakie są przyczyny jej rozwoju.

Faza realizacyjna:

- na tablicy interaktywnej nauczyciel wyświetla film edukacyjny (czas – 3:55) [Wpływ turystyki na środowisko geograficzne](#) (dostęp 13.02.2023) z materiałów ze Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej – działania możliwe do zrealizowania również w nauce zdalnej (nauczyciel udostępnia uczniom swój ekran lub link do materiału);
- nauczyciel prosi o rozdanie kolorowych, samoprzylepnych karteczek – każdy uczeń ma mieć dwie w różnych kolorach np. żółte i zielone (można poprosić o ich rozdanie ucznia z ADHD – od ang. *attention deficit hyperactivity disorder*);
- korzystając z filmu edukacyjnego, uczniowie na zielonej kartce zapisują zyski dla środowiska płynące z turystyki, a na czerwonej – straty;

- nauczyciel dzieli tablicę na dwie części – po jednej stronie zapisuje ZYSKI, po drugiej STRATY (m.in. Zyski np.: prawna ochrona obiektów atrakcyjnych turystycznie np. tworzenie rezerwatów; zwiększenie wpływów budżetowych gminy, powiatu, kraju; dwuzawodowość wśród wielu mieszkańców regionu: wynajmowanie kwater turystom; promocja regionu; Straty np.: przeobrażenie krajobrazu naturalnego i jego degradacja związana z dużym nasileniem ruchu turystycznego; hamowanie rozwoju gospodarczego regionu na skutek ochrony obszarów atrakcyjnych turystycznie);
- uczniowie przyklejają swoje karteczki w odpowiednim miejscu tablicy;
- następnie analizują zapisane informacje; jeżeli przykłady się powtarzają –przyklejają je jedna na drugiej;
- dyskusja na forum klasy na temat wpływu turystyki na środowisko geograficzne (nauczyciel inicjuje i prowadzi dyskusję);
- nauczyciel podaje przykład wakacji w Tatrach – ogromne liczby turystów na szlakach, brak miejsc, kolejki itp. (można wykorzystać dane statystyczne o liczbie turystów w danym roku – np. ze stron Głównego Urzędu Statystycznego – GUS – lub Tatrzańskiego Parku Narodowego – TPN);
- zwraca uwagę uczniów na ograniczenia transportowe w przemieszczaniu się do Morskiego Oka, w Dolinie Kościeliskiej (tylko transport pieszy i konny), w Dolinie Chochołowskiej (pieszy, konny i rowerowy) – możliwości stosowania w turystyce zasad zrównoważonego rozwoju;
- nauczyciel dzieli uczniów na grupy 4-, 5-osobowe, w taki sposób, aby w jednej grupie nie było kilku uczniów ze SPE;
- grupy otrzymują arkusze papieru (ze schematem drzewa decyzyjnego) i pisaki;
- w pniu drzewa nauczyciel wpisał już problem do rozwiązania: *Czy należy rozwijać turystykę w Tatrach?* – podaje czas na rozwiązanie problemu np. ok. 15 minut;
- w odpowiednie miejsca (gałęzie drzewa) uczniowie wpisują możliwe rozwiązania, dla każdego z nich (powyżej, w koronie drzewa) wpisują negatywne i pozytywne skutki (możliwe rozwiązania do rozważenia przez uczniów (np.: należy rozwijać turystykę w Tatrach tak, jak do tej pory; należy rozwijać ale w ograniczonym stopniu, zmniejszając liczbę turystów w Tatrach; należy bardziej rozwijać turystykę, zwiększając zagospodarowanie turystyczne; należy nadal rozwijać turystykę w Tatrach, ale zmienić prawo odnośnie do odpowiedzialności turystów za swoje decyzje; należy ograniczyć rozwój turystyki w Tatrach);
- po dyskusji w grupie (u góry korony drzewa) wpisują wnioski – decyzje wynikające z analizy problemu;
- po upływie określonego czasu liderzy grup prezentują drzewa decyzyjne, główną uwagę skupiają na uzasadnieniu wniosków – nauczyciel docenia m.in. rzeczowość wypowiedzi, estetykę pracy (pochwały motywują uczniów); notuje opinie, wnioski uczniów (jako materiał do podsumowania ich pracy);
- nauczyciel krótko podsumowuje wnioski (np. zwraca uwagę na zauważony przez uczniów wpływ turystyki na środowisko przyrodnicze oraz na rozwój społeczno-gospodarczy; wyrób produktów regionalnych produkowanych tradycyjnymi metodami również na potrzeby turystów; na zróżnicowanie zagospodarowania turystycznego w różnych miejscach Tatr; na konieczność zmian w rozwoju turystyki w Tatrach dotyczących m.in. odpowiedzialności turystów i zmniejszenia ich liczby, aby nie zagrażali tak bardzo środowisku przyrodniczemu Tatr);

- następnie nauczyciel prosi o zabranie głosu ucznia (zdolnego, zainteresowanego przedmiotem), który miał za zadanie przygotować krótką wypowiedź na temat: *Na czym polega zrównoważenie korzyści płynących dla regionu turystycznego z rozwoju turystyki zrównoważonej?* (uczeń wykorzystał podane źródło: audiobook);
- nauczyciel prosi o ustosunkowanie się do wypowiedzi kolegi, ewentualne pytania do ucznia (nauczyciel może pomagać, jeśli zajdzie taka potrzeba).

Faza podsumowująca:

- nauczyciel prosi uczniów o ocenę koleżeńską (ucznia, który przygotował wypowiedź, grupy uczniów pracujące nad drzewem decyzyjnym, np. które analizy problemu były najwnikliwsze); można wykorzystać samoocenę uczniów metodą świateł drogowych;
- uczniowie odpowiadają na pytania sprawdzające, odnoszące się do celów lekcji (np. przedstaw wpływ rozwoju turystyki na biosferę (lub inny element środowiska geograficznego); oceń wpływ rozwoju turystyki masowej i indywidualnej na środowisko geograficzne);
- nauczyciel prosi uczniów o dokończenie zdań: „Dowiedziałem się, że...”, „Zaskoczyło mnie, że...”, „Dzisiaj nauczyłem się...” (element ewaluacji zajęć).

Praca domowa

- Uzasadnij swoje zdanie na temat: Czy wprowadzenie turystyki zrównoważonej w Tatrach jest działaniem pozwalającym na ochronę Tatr?

Komentarz metodyczny

W trakcie lekcji uczniowie pracują indywidualnie, wszyscy na forum klasy oraz w grupach. Mogą się oceniać, dyskutować, podawać argumenty. Możliwe jest wykorzystanie zasobów Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej. Kształtowane są umiejętności uniwersalne i kompetencje kluczowe (wypisane w scenariuszu). Na lekcji zwraca się uwagę na ucznia zdolnego oraz z ADHD i słabosłyszącego (uczniowie ze SPE). Możliwość wykorzystania audiobooka powoduje dostosowanie lekcji również dla ucznia słabowidzącego (np. to on może, wykorzystując audiobook, przygotować informacje na lekcję o zrównoważonym rozwoju w turystyce). Uczeń zdolny może wykazać się przygotowaniem i przedstawieniem na lekcji nowego materiału na podstawie zasobów ze Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej (strategia wyprzedzająca). Nauczyciel powinien na lekcji stosować ocenianie kształtujące, które eliminuje stres związany z ocenianiem. Powinien udzielać informacji zwrotnej dotyczącej wiedzy i umiejętności uczniów, w tym uczniów z SPE. Nauczyciel może zaproponować samoocenę techniką tarczy strzelniczej lub świateł drogowych. Ta samoocena uczniów może służyć nauczycielowi również do ewaluacji zajęć. W pracy z uczniem ze SPE (słabosłyszącym) konieczne jest dostosowanie wymagań oraz wzbogacanie informacji zdobytych na lekcji o wiedzę przydatną w życiu społecznym. Więcej propozycji form, metod i technik wspierających na lekcji uczniów ze SPE nauczyciel znajdzie w polecanych programach nauczania oraz m.in. w rozdziałach 3.2; 5 i 6 poradnika, do którego dołączony został niniejszy scenariusz.

Na lekcji rozwijane są m.in. kompetencje cyfrowe, społeczne i osobiste należące do ważnych w karierze zawodowej każdego ucznia. Lekcja wykazuje korelacje z ekologią, rozbudza zainteresowanie środowiskiem i turystyką. Pozwala na dalsze kształtowanie umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji geograficznej

(e-materiałów, danych statystycznych i innych dostępnych materiałów źródłowych): uczeń odczytuje, analizuje, wnioskuje, porównuje, rozwiązuje problemy. Jest możliwa do adaptacji w nauczaniu zdalnym – opracowanie drzewa decyzyjnego można zastąpić dyskusją kierowaną na forum klasy (przed kamerą). W nauczaniu zdalnym można wykorzystać wszystkie zaproponowane materiały dydaktyczne (zwłaszcza e-materiały ze Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej). Nauczyciel powinien przekazywać uczniom częste komunikaty o ich postępach (indywidualnie, podczas pracy grupowej) - jest to ważne podczas nauki stacjonarnej i zdalnej. W czasie nauki zdalnej ważne jest ustalenie sposobów i częstotliwości dodatkowych kontaktów, np. ustalona godzina konsultacji online w dniu, w którym odbywała się lekcja.

Komunikacja pomiędzy nauczycielem a grupą uczniów w sytuacji lekcji stacjonarnych oraz nauczania zdalnego może polegać m.in. na dialogu w czasie indywidualnej pracy, wspólnej realizacji materiału w toku zajęć lub podczas połączenia online, a także na udzielaniu wskazówek do realizacji zadań w ramach odtwarzanych treści, materiałów (zwłaszcza w nauczaniu zdalnym).

Anna Ruszczyk – magister geografii, dyplom uzyskała na Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego. Od 2002 roku nauczyciel dyplomowany. Jako nauczyciel geografii pracowała w szkole podstawowej, liceum ogólnokształcącym i technikum. Uczestniczyła w pracach wojewódzkich komisji konkursu geograficznego dla szkół podstawowych. Współuczestniczyła w przygotowaniu wielu materiałów pomocniczych dla nauczycieli geografii. W 1998 roku została zaproszona do pracy w Wojewódzkiej Grupie Przedmiotowej nauczycieli geografii realizującej zadania Programu Nowa Matura. W 1999 roku uzyskała I stopień specjalizacji w zakresie nauczania geografii. W latach 1999–2002 pracowała na stanowisku egzaminatora w Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łomży, konstruowała zestawy zadań do sylabusu (pierwszego informatora maturalnego) z geografii, uczestniczyła w szkoleniach pierwszej grupy egzaminatorów z geografii oraz prowadziła szkolenia kandydatów na egzaminatorów egzaminu maturalnego z geografii. Jest czynnym egzaminatorem Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej. W 2001 roku została wpisana na listę ekspertów wchodzących w skład komisji egzaminacyjnych i kwalifikacyjnych dla nauczycieli ubiegających się o awans zawodowy. Do 2009 roku brała czynny udział w pracach tych komisji. W latach 2004–2016 wykonywała obowiązki doradcy metodycznego nauczycieli geografii i przedmiotów przyrodniczych w Łomżyńskim Centrum Rozwoju Edukacji. Dodatkowo w latach 2013–2015 pełniła funkcję Szkolnego Organizatora Rozwoju Edukacji (SORE). Posiada kwalifikacje m.in. do pracy edukatorskiej i jako koordynator sieci nauczycieli. W 2015 roku za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania otrzymała Medal Komisji Edukacji Narodowej, a w 2018 roku została odznaczona złotym Medalem za Długoletnią Służbę.